

**พฤติกรรมการออมและการจัดทำบัญชีครัวเรือน
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**
**Saving Behavior and Household Accounting According to the Philosophy of
Sufficiency Economy in Bang Pla Ma District, Suphanburi Province**
จันทรังศรี กองกันภัย
Jantarangsi Kongkanphai
นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพปฏิบัติการ
Vocational Training and Development Officer
E-mail: jantarangsi.kon@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินพฤติกรรมการออมและการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการออมและการจัดทำบัญชี และ (3) เสนอแนวทางการส่งเสริมการออมและการจัดทำบัญชีตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือครัวเรือนที่มีการจัดทำบัญชีจำนวน 130 ครัวเรือน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 13 คน ประกอบด้วยบุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในพื้นที่ 13 ตำบลของอำเภอบางปลาม้า เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านพฤติกรรมการออมและการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ด้านสภาพปัญหาและอุปสรรคในการออมและการจัดทำบัญชี พบว่า ได้แก่ (ก) ข้อจำกัดด้านทักษะการจดบันทึกเนื่องจากเป็นผู้สูงอายุ (ข) ขาดความเข้าใจในเครื่องมือทางบัญชีที่ซับซ้อน (ค) ความไม่แน่นอนของรายได้ (ง) ปัญหาความเครียดทางการเงิน และ (3) ด้านการเสนอแนวทางการส่งเสริมการออมและการจัดทำบัญชีตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ประกอบด้วย (ก) สร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงิน (ข) การเสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการการเงินที่สามารถเข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติได้ (ค) ส่งเสริมอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการสอนและแนะนำการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนในระดับชุมชน

คำสำคัญ: พฤติกรรมการออม การจัดทำบัญชีครัวเรือน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

The objectives of this research were: (1) to evaluate saving behaviors and household accounting practices based on the Philosophy of Sufficiency Economy; (2) to study the problems and obstacles related to saving and accounting; and (3) to propose guidelines for promoting saving and household accounting based on the Philosophy of Sufficiency Economy within communities in Bang Pla Ma District, Suphan Buri Province. this study employed a mixed-methods research design. For the quantitative phase, the sample consisted of 130 households practicing household accounting, with data collected via

questionnaires and analyzed using descriptive statistics. For the qualitative phase, 13 key informants—comprising local government personnel and community leaders across 13 sub-districts in Bang Pla Ma—were interviewed through in-depth interviews, followed by content analysis. The research findings revealed that Overall saving behaviors and household accounting practices based on the Philosophy of Sufficiency Economy were at a high level. Problems and obstacles in saving and accounting included: (a) limitations in recording skills due to the elderly demographic; (b) a lack of understanding of complex accounting tools; (c) income instability; and (d) financial stress. Proposed guidelines for promoting saving and household accounting based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Bang Pla Ma District, Suphan Buri Province, consisted of: (a) creating incentives for financial behavior change; (b) enhancing financial management skills through simplified and practical methods; and (c) promoting "Agricultural Accounting Volunteers" to serve as mentors in teaching and providing guidance on household accounting at the community level.

Keywords: Saving Behavior, Household Accounting, Philosophy of Sufficiency Economy, Bang Pla Ma District, Suphan Buri Province

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความยากจนซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติที่เรื้อรังมาอย่างยาวนาน ประชากรส่วนใหญ่ประสบปัญหาความไม่แน่นอนของรายได้และมีรายได้ไม่เพียงพอจ่บรายจ่ายในชีวิตประจำวัน สภาการณดังกล่าวส่งผลให้ขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลายมิติ และทำให้มาตรฐานความเป็นอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ในภาพรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สาเหตุของความยากจนสามารถจำแนกออกได้เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล โดยปัจจัยภายในที่สำคัญคือการขาดความรู้ความสามารถในการวางแผนจัดการทางการเงินที่ดี รวมถึงวิถีชีวิตที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและค่านิยมการบริโภคที่เกินตัว

แนวทางสำคัญที่ประชาชนควรยึดถือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ซึ่งเน้นย้ำถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้พร้อมรับต่อ ความเปลี่ยนแปลง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ “ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา

และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ในพื้นที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ครอบคลุมพื้นที่ 13 ตำบล ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ ประสบปัญหาหนี้สินทั้งในและนอกระบบ เนื่องจากการขาดการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่มีการวางแผนทางการเงินที่รัดกุม ส่งผลให้รายจ่ายสูงกว่ารายได้จนเกิดภาวะเงินไม่พอใช้แม้หน่วยงานราชการจะมีความพยายามในการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ในทางปฏิบัติยังพบอุปสรรคหลายประการที่ทำให้พฤติกรรมการออมและการทำบัญชีไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยปัญหาหลักที่มักพบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนคือการลืมนบันทึกข้อมูลทำให้ขาดความต่อเนื่อง ความเข้าใจผิดในรายการบัญชี เช่น รายได้ที่ไม่แน่นอน หรือความยุ่งยากในขั้นตอนการจดบันทึก นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านอายุและระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูลทางการเงิน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดทางด้านทักษะการอ่านเขียนและการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ นอกจากนั้นแล้วสภาพปัญหาที่มีความเฉพาะตัวเนื่องจากบริบททางเศรษฐกิจที่เป็นสังคมเกษตรกรรมและค้าขาย รายได้ส่วนใหญ่จึงมีความผันผวนตามฤดูกาลและราคาตลาด อีกทั้งยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เช่น ปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ปีจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การจัดสรรเงินออมทำได้ยากลำบาก และประชาชนบางส่วนมองว่าการทำบัญชีเป็นเรื่องยุ่งยากเมื่อเทียบกับการเร่งหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ การละเลยการทำบัญชีจึงมิได้เกิดจากความไม่รู้เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากแรงจูงใจและข้อจำกัดในวิถีชีวิตประจำวันที่ขาดระบบการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมการออมและการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อประเมินระดับพฤติกรรมในปัจจุบัน และวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง การวิจัยนี้มุ่งหวังที่จะเสนอแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพัฒนาทักษะทางการเงินและสร้างวินัยในการออมผ่านรูปแบบการทำบัญชีที่ง่ายและไม่ซับซ้อน เพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้สูงอายุและบริบทของพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งจากภายในครัวเรือนจะช่วยให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการหนี้สิน มีเงินเก็บสะสม และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นตามเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินพฤติกรรมการออมและการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการออมและการจัดทำบัญชีตามครัวเรือนตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางในการออมและการจัดทำบัญชีตามครัวเรือนตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและควมมีอิสระในการกำหนด ชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการ การต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่

เดิมต้องถูกกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี พระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ตรัสไว้ว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (18 กรกฎาคม 2517) (มูลนิธิชัยพัฒนา, <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html>, 9 ธันวาคม 2567)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานมานานกว่า ๓๐ ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสำคัญที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับรัฐ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความพอประมาณหมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผลหมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงอย่างมีหลักการ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และการมีภูมิคุ้มกันหมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งนี้จะต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ในการตัดสินใจและการกระทำ

สำหรับการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มิได้เป็นเพียงการจดบันทึกตัวเลขเท่านั้น แต่เป็นการใช้เครื่องมือทางการบัญชีเพื่อสร้างความพอประมาณในระดับครัวเรือน การมีบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องจะช่วยให้สามารถประเมินสถานะทางการเงินตามความเป็นจริง วิเคราะห์สาเหตุของรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และวางแผนเงินสำรองฉุกเฉินซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในพื้นที่อำเภอบางปลาม้าสะท้อนให้เห็นว่า แม้ประชาชนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการออมในระดับสูง แต่ในเชิงปฏิบัติการรักษาวินัยในการจดบันทึกอย่างสม่ำเสมอเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนา

การศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านพฤติกรรมศาสตร์ การจัดการทางการเงิน และหลักการดำเนินชีวิตตามวิถีทางสายกลาง พฤติกรรม (Behavior) ซึ่งรวมถึงอาการที่สังเกตได้ เช่น การเขียน การพูด และกระบวนการทางจิตใจ เช่น ความคิดและความรู้สึก พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งภายในร่างกายและภายนอกร่างกาย ดังนั้น พฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนจึงเป็นการแสดงออกของบุคคลในการบันทึกข้อมูลทางการเงินเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการวางแผนชีวิต

แนวคิดบัญชีครัวเรือน

Gutter, M., & Copur, Z. (2011) กล่าวว่า บัญชีครัวเรือนเป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการทางการเงินบัญชีในระดับครัวเรือน โดยครอบคลุมการเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึก การวัดมูลค่า การจัดหมวดหมู่ และการรายงานข้อมูลทางการเงิน เพื่อสะท้อนสถานะรายรับ-รายจ่ายของบุคคลหรือครอบครัวอย่างเป็นระบบ โดยช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ส่งเสริมการประหยัดและการออม ตลอดจนเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

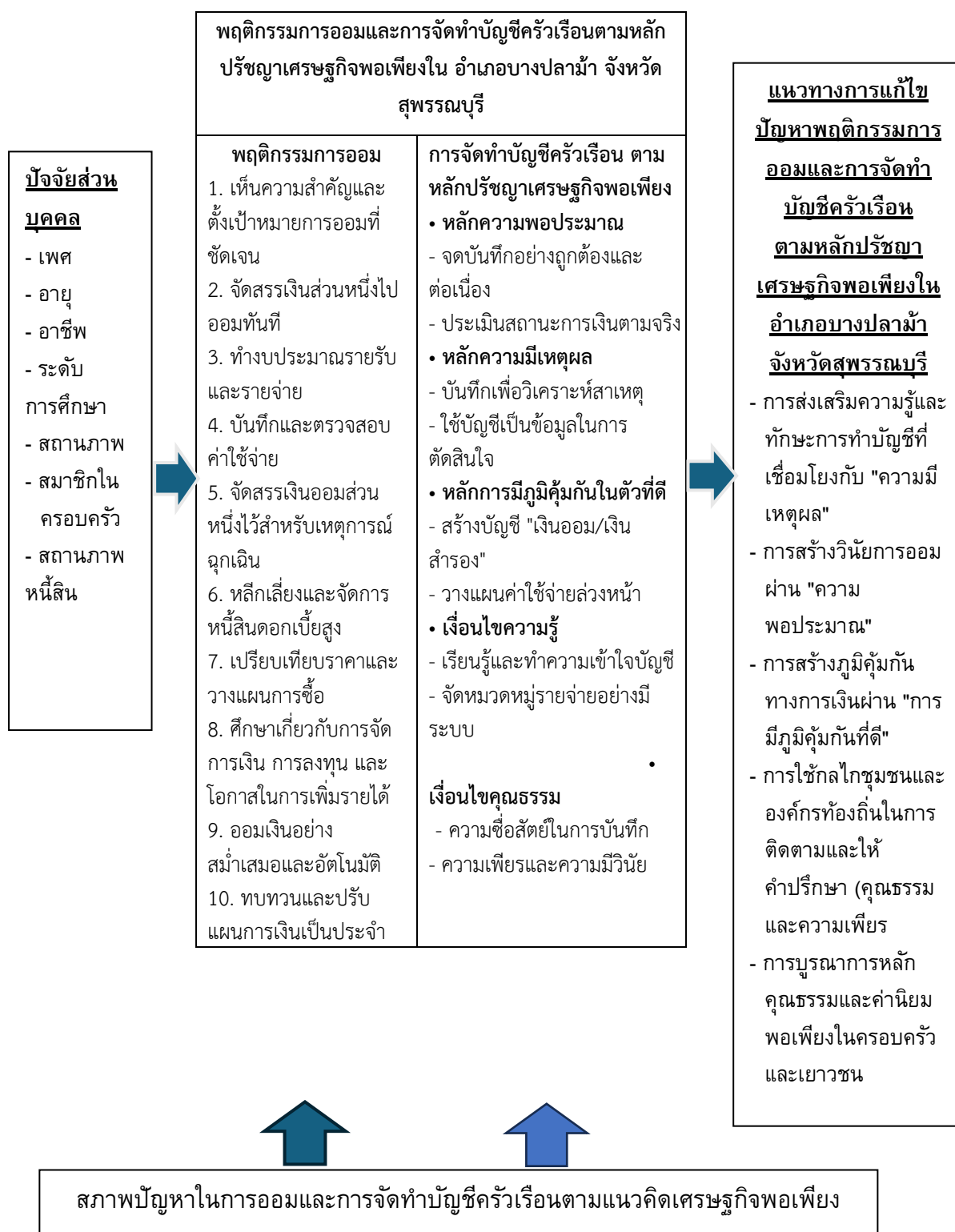
อย่างยั่งยืน แก่นสำคัญของบัญชีครัวเรือนอยู่ที่การบันทึกรายได้และรายจ่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินผลทางเศรษฐกิจของการดำรงชีวิตในรูปของเงินคงเหลือ ซึ่งสามารถนำไปสู่การออมหรือการลงทุนในอนาคต

ในเชิงพฤติกรรมทางการเงิน การทำบัญชีครัวเรือนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการจัดการทรัพยากรทางการเงินของบุคคล โดยจัดอยู่ในกลุ่มพฤติกรรมที่สะท้อนความสามารถในการควบคุมและวางแผนการใช้จ่ายอย่างมีระบบ ช่วยให้ผู้สามารถติดตามสถานะทางการเงิน ลดความเสี่ยงจากการใช้จ่ายเกินตัว และเสริมสร้างวินัยทางการเงินในระยะยาว ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายผ่านกรอบทฤษฎีระบบการจัดการทรัพยากรครอบครัว

ความมั่นคงทางการเงินมิได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคล ทัศนคติ ความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมการจัดการเงิน โดยเฉพาะพฤติกรรมเชิงบวก เช่น การวางแผนงบประมาณ การออมอย่างสม่ำเสมอ การชำระหนี้ตรงเวลา และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ขาดการควบคุม ล้วนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและลดความตึงเครียดทางเศรษฐกิจในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม การทำบัญชีครัวเรือนเพียงลำพังอาจไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดความผาสุกทางการเงินอย่างยั่งยืน หากไม่ได้ดำเนินควบคู่กับพฤติกรรมทางการเงินด้านอื่น ดังนั้น บัญชีครัวเรือนจึงควรถูกมองในฐานะเครื่องมือเชิงพฤติกรรมที่มีบทบาททั้งในการสะท้อนและกำกับการตัดสินใจทางการเงิน อันจะนำไปสู่การพัฒนาวินัยทางการเงิน การบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลและครัวเรือนในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

แนวทางการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ คือ ประชากรที่มีการทำบัญชีครัวเรือนในเขตพื้นที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่มีการทำบัญชีครัวเรือนจาก 13 ตำบล ตำบลละ 10 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 130 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสำมะโนเนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มาก

2.กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 13 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลประชาชนและการส่งเสริมการออม

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภทเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1.แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกคือข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ส่วนที่สองคือข้อมูลด้านรายรับ รายจ่าย และพฤติกรรมการทำบัญชีครัวเรือน และส่วนที่สามคือข้อมูลสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท

การตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินสอดคล้องของข้อคำถาม IOC (Index of item-Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญ มีจำนวน 3 ท่าน โดย คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 เป็นต้นไป

การตรวจสอบความเชื่อมั่น นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.95

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือที่ใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อระบุปัญหาอุปสรรคในระดับพื้นที่ และสังเคราะห์ข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการออมที่ยั่งยืน ทั้งนี้เครื่องมือทั้งหมด ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องที่อยู่ในเกณฑ์ 0.6 ถึง 1.0

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสองแหล่งสำคัญดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการลงพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 130 ครัวเรือน และประสานงานผ่านผู้นำชุมชนในการกระจายแบบสอบถาม รวมถึงการเข้าสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามระยะเวลาที่กำหนด

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาค้นคว้าจากตำราวิชาการ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต และเอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานภาครัฐเพื่อนำมาอ้างอิงและสนับสนุนผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและพฤติกรรมการเงิน โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหา ผู้วิจัยแบ่งเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับน้อยที่สุดไปจนถึงระดับมากที่สุด

3. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลกับสภาพปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

4. การวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้เทคนิคการจัดกลุ่มข้อมูล และการตีความเพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการออม

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพื้นฐานพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 52.31 และเพศหญิง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 47.69 ด้านอายุพบว่าส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี ขึ้นไปจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 41.54 รองลงมาคือช่วงอายุ 41 ถึง 50 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 31.54 ช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 16.92 และช่วงอายุ 20 ถึง 30 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ในส่วนของอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 28.46 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 26.15 อาชีพเกษตรกร จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 และอาชีพรับราชการ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 22.31 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ประถมศึกษา จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 50.77 รองลงมาคือปริญญาตรี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 15.38 ระดับปวส. จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 13.85 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.77 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23 สำหรับสถานภาพพบว่าส่วนใหญ่สมรส จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 49.23 รองลงมาคือโสดและหม้ายมีจำนวนเท่ากันคือ 24 คน คิดเป็นร้อยละ 18.46 และ หย่าร้าง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 13.85 ด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มี 4 ถึง 6 คน จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 41.54 รองลงมาคือ 1 ถึง 3 คน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 40.77 และ 7 คนขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 17.69 ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 53.85 และมีหนี้สิน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการเงินพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,001 ถึง 20,000 บาทจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 63.85 รองลงมาคือ 4,001 ถึง 10,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 18.46 มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 14.61 และต่ำกว่า 4,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.08 สำหรับรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ต่ำกว่า 4,000 บาท จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 66.15 รองลงมาคือ 4,001 ถึง 10,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 18.46 ช่วง 10,001 ถึง 20,000 บาท จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 13.08 และมากกว่า 20,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.31 แหล่งความรู้เรื่องบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่ มาจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 71.79 รองลงมาจากสถานศึกษา จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 23.72 และศึกษาด้วยตนเอง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.49 ปัจจุบันพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยทำบัญชี ครัวเรือน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 65.38 รองลงมา กำลังทำ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 33.85 และไม่ทำ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.77 วัตถุประสงค์หลักในการทำบัญชีคือเพื่อควบคุมรายจ่ายในครัวเรือน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 ระยะเวลาที่เริ่มทำบัญชีส่วนใหญ่มากกว่า 1 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 46.16 และ ลักษณะการบันทึกส่วนใหญ่นิยมสรุปยอดเป็นรายเดือน จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 67.86

ผลการประเมินพฤติกรรมกรรมการออมในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.569 เมื่อพิจารณารายประเด็นทั้งสิบข้อพบว่าลำดับที่หนึ่งคือความทราบเป้าหมายการออมและความจำเป็นต่อความมั่นคงทางการเงินมีค่าเฉลี่ย 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.480 อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่สองคือความทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออมมีค่าเฉลี่ย 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.542 อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่สามคือความสามารถในการระบุปัญหาที่ขัดขวางการออมมีค่าเฉลี่ย 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.600 อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่สี่มีสองประเด็นคือการตั้งเป้าหมายทางการเงินและการวางแผนการออมเพื่อวัยเกษียณมีค่าเฉลี่ย 4.49 เท่ากันโดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.546 และ 0.638 ตามลำดับอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ห้าคือความทราบประเภทและวิธีการออมที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ย 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.648 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่หกคือการให้ความสำคัญกับการสร้างพฤติกรรมทางการเงินที่ดีและมีวินัยมีค่าเฉลี่ย 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.743 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่เจ็ดคือความทราบว่า การออมเป็นรากฐานของการลงทุนมีค่าเฉลี่ย 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.665 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่แปดคือความทราบเทคนิคและกลยุทธ์การออมที่มีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ย 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.846 อยู่ในระดับมาก และลำดับที่เก้าคือความทราบว่าค่านิยมครอบครัวและสังคมมีผลต่อการตัดสินใจออมมีค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.957 อยู่ในระดับมาก

ผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.830 เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าลำดับที่หนึ่งคือการตั้งเป้าหมายการออมที่ชัดเจนมีค่าเฉลี่ย 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.569 อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่สองคือการเปรียบเทียบราคาและตรวจสอบความจำเป็นก่อนซื้อสินค้ามีค่าเฉลี่ย 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.636 อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่สามคือการพยายามไม่สร้างหนี้ที่ไม่จำเป็นและเร่งชำระหนี้มีค่าเฉลี่ย 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.696 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่สี่คือการจัดสรรเงินออมไว้สำหรับเหตุการณ์ไม่คาดฝันมีค่าเฉลี่ย 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.815 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ห้าคือการจัดสรรเงินออมทันทีเมื่อมีรายได้มีค่าเฉลี่ย 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.900 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่หกคือการทำงบประมาณรายรับรายจ่ายเพื่อตัดลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นมีค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.121 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่เจ็ดคือการบันทึกการใช้จ่ายอย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินตนเองมีค่าเฉลี่ย 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.402 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่แปดคือการศึกษาเรื่องการเงินและการลงทุนเพื่อเพิ่มรายได้มีค่าเฉลี่ย 2.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.152 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่เก้าคือตรวจสอบสถานะทางการเงินอย่างน้อยปีละครั้งมีค่าเฉลี่ย 2.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.148 อยู่ในระดับน้อย และลำดับที่สิบคือการจัดทำบัญชีเงินอัตโนมัติเข้าบัญชีออมหรือบัญชีลงทุนมีค่าเฉลี่ย 2.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.340 อยู่ในระดับน้อย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเพศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพปัญหาในระดับสูงมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.710 อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพปัญหาในระดับสูงมากที่สุดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.716 และรายจ่ายมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพปัญหาในระดับสูงมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.612 ในขณะที่รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.058 สภาพปัญหาสำคัญที่พบจากการสัมภาษณ์คือลักษณะอาชีพเกษตรกรที่มีรายได้ไม่สม่ำเสมอและมีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติเช่นน้ำท่วมรวมทั้งข้อจำกัดด้านทักษะการอ่านเขียนของผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อการละเลยการทำบัญชี โดยมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้จัดทำบัญชีในรูปแบบที่ง่ายไม่ซับซ้อนและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากผู้นำชุมชนเพื่อสร้างวินัยทางการเงินที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยข้างต้น สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และบริบทของพื้นที่อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดังนี้

พฤติกรรมการออมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงเป้าหมายการออมและความจำเป็นต่อความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ 4.65 ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่มีพื้นฐานของเงื่อนไขความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน แม้ค่าเฉลี่ยรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่พฤติกรรมในเชิงการปฏิบัติที่สม่ำเสมอและการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนกลับมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าด้านความรู้ โดยเฉพาะการตรวจสอบสถานะทางการเงินประจำปีที่มีค่าเฉลี่ยเพียง 2.22 และการโอนเงินอัตโนมัติที่มีค่าเฉลี่ย 2.14 สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมการออมและการทำบัญชีนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยวินัยและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตามหลักการออมก่อนใช้ ซึ่งในทางปฏิบัติจริงกลุ่มตัวอย่างยังให้ความสำคัญกับการตั้งเป้าหมายและเปรียบเทียบราคาสินค้าเป็นหลักเพื่อมุ่งเน้นความพอประมาณและการมีเหตุผลในรายจ่าย เฉพาะหน้า ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนในอำเภอบางพลาม้าส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไปและจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ตระหนักถึงความสำคัญของความมั่นคงทางการเงินเพื่อรองรับวัยเกษียณ จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการออมในระดับที่สูงมาก อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านช่วงวัยและระดับการศึกษาดังกล่าวอาจเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงหรือการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การตั้งค่าโอนเงินอัตโนมัติผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร หรือการตรวจสอบสถานะทางการเงินผ่านระบบออนไลน์ จึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยในส่วนการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนอยู่ในระดับที่น้อย นอกจากนี้ วิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมและค้าขายที่รายได้มีความผันผวนรายวัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการเปรียบเทียบราคาสินค้าและความจำเป็นก่อนซื้อ เพื่อประคองรายจ่ายให้สอดคล้องกับรายได้ที่ได้รับในแต่ละวัน สอดคล้องกับแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในส่วนของเงื่อนไขความรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจทางการเงิน และหลักของความมีเหตุผลในการเลือกบริโภคสินค้าตามความจำเป็น รวมถึงหลักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีด้วยการออมเงินเพื่อเตรียมพร้อมรับความเสี่ยงในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ นเรศ หนองใหญ่ (2560) กล่าวว่า การออมทรัพย์ของแต่ละบุคคลนั้นมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป ซึ่งเหตุผลหลักของการออมก็ คือการเก็บไว้เพื่อใช้จ่ายในอนาคตนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรา เรื่องสินภิญญา (2555) กล่าวว่า แม้ประชาชนจะมีความรู้เรื่องการทำบัญชี แต่ในทางปฏิบัติมักประสบปัญหาความสับสนและเข้าใจไม่ถูกต้อง ปัญหาที่ประชาชนมีรายรับน้อยจึงเป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลต้องแก้ไขและควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจประโยชน์ของบัญชีครัวเรือนมากขึ้น และขาดความรู้ด้านการบัญชีเกี่ยวกับการทำแบบฟอร์มบัญชีและวิธีการบันทึกบัญชี อีกทั้งขาดการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรและประชาชน

ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อสภาพปัญหา โดยเฉพาะปัจจัยด้านอายุที่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาในระดับสูงที่สุดที่ 0.716 ซึ่งสะท้อนผ่านข้อมูลเชิงคุณภาพว่าผู้สูงอายุในอำเภอบางพลาม้ามีข้อจำกัดด้านทักษะการจดบันทึกและความเข้าใจในเครื่องมือทางบัญชีที่ซับซ้อน นอกจากนี้ สภาพปัญหาจาก

ปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคสำคัญคือความไม่แน่นอนของรายได้เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย ซึ่งต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติและภาวะเศรษฐกิจผันผวน ปัญหานี้สอดคล้องกับคุณลักษณะของความเสี่ยงในอาชีพเกษตรกรรมที่ทำให้การจัดสรรเงินออมมีความยากลำบากมากขึ้น ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนละเลยการทำบัญชีเนื่องจากมองว่าเป็นภาระที่ยุ่งยากและไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตรายวันที่เน้นการหารายได้เป็นหลัก ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโครงสร้างประชากรของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอบางปลาม้าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดทางกายภาพและทักษะการอ่านเขียนที่เป็นอุปสรรคต่อการบันทึกข้อมูลที่มีรายละเอียดซับซ้อน ประกอบกับความเคยชินในการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมที่เน้นการจดจำมากกว่าการจดบันทึก เมื่อต้องเผชิญกับเครื่องมือทางบัญชีที่เป็นทางการจึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นภาระและเป็นเรื่องไกลตัว ในส่วนของปัจจัยภายนอกนั้น เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตเกษตรกรรม รายได้จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ เช่น สภาพลมฟ้าอากาศและราคาสินค้าเกษตร และมองว่าผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่จดบันทึกไว้ ทำให้การจัดทำบัญชีถูกลดความสำคัญลงเมื่อเทียบกับการแก้ไขปัญหาปากท้องในแต่ละวัน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าสภาพปัญหาสำคัญคือการขาดภูมิคุ้มกันทางการเงินเนื่องจากความผันผวนของรายได้และรายจ่ายที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้ประชาชนไม่สามารถนำหลักความพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพในภาวะวิกฤต ความยุ่งยากซับซ้อนของแบบฟอร์มบัญชีและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าการทำบัญชีเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนละเลยการจดบันทึก ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพปัญหาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.716 โดยเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดความสามารถในการจัดการอุปสรรคภายในตัวบุคคล และแนวคิดของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่ระบุถึงปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการขาดแรงจูงใจในการทำบัญชีครัวเรือนในระดับฐานราก ประชาชนให้ความสำคัญกับรายได้เฉพาะหน้ามากกว่าการวางแผนระยะยาว สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมองการทำบัญชีเป็นเรื่องยุ่งยาก

แนวทางที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการการเงินที่มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงง่าย การส่งเสริมรูปแบบการทำบัญชีครัวเรือนที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้สูงอายุในพื้นที่ การพัฒนาแนวทางในอนาคตควรนำเทคโนโลยีที่เข้าใจง่ายควบคู่ไปกับการสร้างวินัยการออมเพื่อรองรับวัยเกษียณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจแต่ยังขาดแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการจัดการเงินตามเป้าหมายที่วางไว้ที่ เนื่องมาจากประชาชนในอำเภอบางปลาม้าส่วนใหญ่เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีพื้นฐานอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีความคุ้นเคยกับวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มชนมากกว่าการบริหารจัดการผ่านระบบราชการหรือเทคโนโลยีที่ซับซ้อน แนวทางที่เน้นการระเบิดจากข้างในหรือการสร้างความเข้มแข็งจากระดับครัวเรือนโดยใช้ผู้นำชุมชนเป็นพี่เลี้ยงจึงมีประสิทธิภาพสูงกว่า การเสนอแนวทางที่เน้นความยืดหยุ่นและบูรณาการเทคโนโลยีที่เรียบง่ายจึงเป็นช่วยสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินให้ยั่งยืนได้ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยขยายออกมาสู่สังคมภายนอก โดยการสร้างความตระหนักรู้ในระดับบุคคลและครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน และ สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2562) ในเรื่องการส่งเสริมอาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี (ครูบัญชี) เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการสอนแนะนำการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนในระดับชุมชน ซึ่งตรงกับข้อเสนอแนะใน

การใช้ผู้นำชุมชนช่วยติดตามผลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดเพื่อสร้างวินัยทางการเงินที่เข้มแข็งและยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมและการทำบัญชีครัวเรือนระหว่างกลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันอย่างชัดเจน เพื่อให้ได้แนวทางส่งเสริมที่เฉพาะเจาะจงตามลักษณะรายได้
2. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเครื่องมือบันทึกบัญชีดิจิทัลที่ออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อประเมินว่าเทคโนโลยีที่ใช้งานง่ายสามารถช่วยลดสภาพปัญหาด้านการจดบันทึกได้จริงหรือไม่
3. ศึกษาปัจจัยเชิงจิตวิทยาและค่านิยมทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจออมเงินของประชาชนในพื้นที่เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านพฤติกรรมการออม
4. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในเชิงลึกเกี่ยวกับครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาหนี้สินด้วยบัญชีครัวเรือน เพื่อถอดบทเรียนและสร้างเป็นโมเดลต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นในอำเภอบางพลาม

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2562). *เดินทางพัฒนาครัวบัญชีอาสาสู่ Smart Farmer ต่อยอดองค์ความรู้ทางบัญชีสู่เกษตรกร*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. <https://www.moac.go.th/site-home>
- นเรศ หนองใหญ่. (2560). *พฤติกรรม การออมของประชาชนในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภัทรา เรื่องสินภิญญา. (2555). บัญชีครัวเรือน เรื่องใกล้ตัวที่ถูกมองข้าม. *วารสารสหวิทยาการและการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(1), 20–28.
- มูลนิธิชัยพัฒนา.(2567) . *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html>.
- Gutter, M., & Copur, Z. (2011). Financial behaviors and financial well-being of college students: Evidence from a national survey. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(4), pp. 699–714.